

MATEMATIKA TA'LIMIDA RAQAMLI MADANIYAT VA MEDIASAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.

Abdupattayev Xasanboy Abdurahmon o'g'li

Qo'qon davlat universiteti o'qituvchisi

Mehmonqo'ziyeva Dilshodaxon Zohidjon qizi

Qo'qon davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada matematika ta'limida raqamli madaniyat va mediasavodxonlikni shakllantirishning ahamiyati yoritilgan. Media texnologiyalari vositasida ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi interaktiv muloqotni kuchaytirish yo'llari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *matematika o'qitish, mediasavodxonlik, axborot madaniyati, raqamli texnologiyalar, media vositalar, interaktiv ta'lim.*

Аннотация: *В статье рассматривается значение формирования цифровой культуры и медиаграмотности в преподавании математики. Анализируются пути повышения эффективности обучения с помощью медиа-технологий, развития самостоятельного мышления учащихся и усиления интерактивного взаимодействия между преподавателем и студентом.*

Ключевые слова: *Преподавание математики, медиаграмотность, информационная культура, цифровые технологии, медиа-средства, интерактивное обучение..*

Abstract: *This article highlights the importance of developing digital culture and media literacy in mathematics education. It analyzes ways to enhance learning effectiveness through media technologies, foster independent thinking among students, and strengthen interactive communication between teachers and learners.*

Key words: *mathematics teaching, media literacy, information culture, digital technologies, media tools, interactive learning.*

Kirish. Bugungi raqamli davrda ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish zaruriy ehtiyojga aylandi. Ayniqsa, matematika kabi mantiqiy tafakkurni rivojlantiruvchi fanlarda raqamli madaniyat va mediasavodxonlikni shakllantirish dolzarb masalalardan biri bo'lib bormoqda.

Raqamli madaniyat — bu nafaqat texnik vositalardan foydalanish ko'nikmasi, balki ularni maqsadli, mas'uliyatli va axloqiy jihatdan to'g'ri qo'llay olish madaniyatidir. Shu nuqtai nazardan, har bir o'quvchi raqamli muhitda axborotni tanlash, tahlil qilish va undan ijodiy foydalanish ko'nikmalarini egallashi zarur. Bu esa ta'limda mediasavodxonlikni shakllantirish bilan chambarchas bog'liqdir.

Mediasavodxonlik esa o'quvchining nafaqat turli manbalardan olingan ma'lumotlarni to'g'ri tushunishi va baholashi, balki ularni tahlil etish, taqqoslash va mustaqil xulosalar chiqara olishini ta'minlaydi. Bu jarayon o'quvchini passiv bilim oluvchidan faol, ijodkor va tanqidiy fikrlaydigan shaxsga aylantiradi.

Matematika fanida bu yondashuv o'quvchilarga formulalarni yodlashdan ko'ra, ularning hayotiy qo'llanishini tushunish, real muammolarni tahlil qilish va raqamli texnologiyalar yordamida yechim topishga o'rgatadi. Shu tariqa, raqamli madaniyat va mediasavodxonlikning uyg'un rivojlanishi matematika ta'limining sifatini oshiradi, o'quvchilarda zamonaviy axborot muhitida samarali ishlash kompetensiyalarini shakllantiradi.

Asosiy qism. 1. Raqamli madaniyatning ta'limdagi o'rni. Zamonaviy ta'lim jarayoni raqamli texnologiyalar bilan bevosita bog'liq. Raqamli madaniyat o'quvchi va o'qituvchiga o'zaro muloqot qilish, ma'lumot almashish, masofadan o'qitish va o'rganish imkonini beradi. Bu madaniyat ta'limda raqamli muhitdan ongli, xavfsiz va samarali foydalanish tamoyillarini o'z ichiga oladi. Matematika

fanida raqamli madaniyatni shakllantirishda GeoGebra, Desmos, Wolfram Alpha, Mathway kabi dasturlardan foydalanish katta ahamiyatga ega. Ular nafaqat hisob-kitoblarni avtomatlashtiradi, balki o'quvchilarga matematik modellashtirish, grafik tahlil, va statistik natijalarni vizual tarzda ko'rish imkonini beradi. Shuningdek, bunday vositalar yordamida murakkab tushunchalar osonroq o'zlashtiriladi, bu esa o'quvchi motivatsiyasini oshiradi. Raqamli madaniyatning ta'limdagi muhim jihatlaridan biri — axborot xavfsizligi va axloqiy mas'uliyatdir. O'quvchilar internetdan foydalanishda ma'lumotlarni to'g'ri tanlash, manbalarni tahlil qilish, plagiatdan saqlanish hamda raqamli etikani tushunishlari zarur. Bu jihatlar raqamli madaniyatning ajralmas qismi hisoblanadi.

2. Mediasavodxonlikni matematika ta'limiga integratsiya qilish..

Mediasavodxonlik — bu shunchaki media vositalardan foydalanish emas, balki axborotni tahlil qilish, baholash va undan maqsadga muvofiq foydalanish jarayonidir. Matematik ta'limda bu tushuncha ayniqsa dolzarb, chunki matematika fanida har bir ma'lumot dalil va isbotga tayanadi. O'qituvchi mediasavodxonlik tamoyillaridan foydalangan holda o'quvchilarga turli manbalardan olingan ma'lumotlarni solishtirish, statistik axborotlarni tahlil qilish, infografika va diagrammalar bilan ishlashni o'rgatishi lozim. Masalan, ijtimoiy tarmoqlardagi yoki yangiliklardagi raqamli ma'lumotlarni matematik jihatdan tahlil qilish orqali o'quvchilarda tanqidiy fikrlash shakllanadi. Bundan tashqari, matematika darslarida media loyihalar, infografik topshiriqlar, video-prezentatsiyalar kabi faol metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiradi. Shu orqali o'quvchi matematika bilimlarini amaliy hayotdagi muammolarga tatbiq eta oladi.

3. Media vositalaridan foydalanishning samarasi..

Ta'limda media vositalaridan foydalanish o'quv jarayonini jonlantiradi, o'quvchilarning mavzuga bo'lgan e'tiborini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Ayniqsa,

matematika fanida mavzularni video darslar, interaktiv testlar, 3D vizualizatsiyalar orqali tushuntirish o'quvchilarning murakkab mavzularni tezroq anglashiga yordam beradi. Masalan, YouTube Edu, Khan Academy, Coursera kabi platformalarda matematik formulalar, grafik tahlillar va isbot usullari jonli, ko'rgazmali tarzda yoritiladi. O'quvchi bunday manbalardan foydalanib mustaqil o'rganish, o'z tezligida bilim olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Media vositalari, shuningdek, inklyuziv ta'lim uchun ham qulay sharoit yaratadi — ya'ni turli yosh, imkoniyat va tayyorgarlik darajasidagi o'quvchilar bir xil axborotdan samarali foydalanishlari mumkin.

4. O'qituvchilar uchun mediasavodlik va raqamli kompetensiyaning rivojlantirish. O'qituvchi — raqamli ta'lim jarayonining bosh ishtirokchisi. Shu sababli, uning mediasavodligi va raqamli madaniyati yuqori bo'lishi zarur. O'qituvchi nafaqat texnik vositalarni bilishi, balki ularni didaktik maqsadlarda samarali tatbiq eta olishi kerak. Raqamli vositalardan foydalangan holda o'qituvchi darsni interaktiv tarzda tashkil etadi, masofaviy ta'lim platformalarida ishlaydi, onlayn testlar tuzadi, va o'quvchilarning raqamli faoliyatini nazorat qiladi. Shu bois o'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari, treninglar va vebinarlar tashkil etish muhimdir. O'zbekiston ta'lim tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari kechayotgani sababli, pedagoglarning bu boradagi tayyorgarligi, raqamli pedagogika tamoyillarini chuqur bilishi — ta'lim sifatining kafolati hisoblanadi.

Xulosa. Matematika ta'limida raqamli madaniyat va mediasavodxonlikni rivojlantirish — zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Bu ikki tushuncha o'quvchilarning nafaqat raqamli vositalardan foydalanish ko'nikmalarini, balki tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va muammolarga ijodiy yondashish salohiyatini ham rivojlantiradi. Raqamli texnologiyalarni to'g'ri qo'llash natijasida matematika darslari interaktiv, qiziqarli va amaliy yo'nalishga ega bo'ladi. O'quvchilar mavzuni chuqurroq o'zlashtiradi, mustaqil izlanish olib boradi va o'z bilimlarini hayotiy

misollar bilan mustahkamlaydi. Shuningdek, mediasavodxonlikning o'sishi o'quvchilarga internetdagi axborotlarni tanlashda hushyorlik bilan yondashish, soxta yoki noto'g'ri ma'lumotlarni ajrata olish, shuningdek, raqamli muhitda axloqiy va mas'uliyatli fuqarolikni shakllantirish imkonini beradi. Demak, raqamli madaniyat va mediasavodxonlikni matematika ta'limiga izchil integratsiya qilish — nafaqat fan o'qitish sifatini oshiradi, balki o'quvchilarni XXI asr kompetensiyalariga ega, innovatsion fikrlaydigan shaxs sifatida tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tursunov, R. va boshqalar. *Matematika o'qitish metodikasi*. — Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2022.
2. G'ulomov, J., Raxmatullayev, A. *Raqamli pedagogika va media ta'lim*. — Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2023.
3. UNESCO. *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*. — Paris: UNESCO Publishing, 2021.
4. Qodirova, M. *Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'limda*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Karimov, I. A. *Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch*. — Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 2008.
6. Anderson, T., & Dron, J. *Teaching and Learning in the Digital Age*. — Athabasca University Press, 2017.